

הלכות יום הכיפורים תריו"ת רסו

בתשרי אחר חצות היום אין מחשבין השלשה ימים עד אחר חצות היום של יום הכיפורים אלא מחשבין אותם לפי סדר ימי בראשית ויום הכיפורים הוא יום רביעי ללילתה^ז.

ואם^ח אמרה אני צריכה אין מאכילין אותה כלל^ט אבל בסתם שאינה אומרת כלום^י או שאומרת שאינה יודעת אם היא צריכה מאכילין אותה אלא אם כן שחברותיה או הרופאים אומרים שאינה צריכה שאז אין מאכילין אותה^{יא} אלא אם כן אמרה בפירוש צריכה אני לאכול^{יב}.

תרי"ח דין חולה ביום הכיפורים וכו' ה"ה סעיפים:

א חולה שהוא אומר צריך אני לאכול^א אע"פ שאינו אומר שאם לא יאכל אפשר שיתכבד^ב אלא לאחר שהודיעוהו שהיום הוא יום הכיפורים או שידע מעצמו שהיום הוא יום הכיפורים ואומר תנו לי לאכול^ג או שאומר אני יכול לסבול התענית מחמת חולאי וכיוצא בלשונות אלו שנראה מהם כוונתו שאע"פ שהוא יודע שהיום הוא יום הכיפורים אע"פ רצונו לאכול מאכילין אותו מיד עד שיאמר דין לפי שאין אנו מחזיקים אותו לישע^ד ומן הסתם הוא מרגיש בעצמו שהוא צריך לכך שהלב יודע מרת נפשו^ה.

ולפיכך אפילו מאה רופאים אומרים שאינו צריך לאכול ואפילו הם אומרים שהמאכל מויק לו^ו שומעין לחולה שבודאי הוא צריך לכך כיון שהוא יודע שהיום יום הכיפורים ואע"פ הוא מבקש לאכול:

ב ואפילו אם החולה אומר אני צריך לאכול ויש שם רופאים אפילו הוא נכרי^ז ואומר שהוא צריך לאכול^ח מאכילין אותו על פיו והוא שיהא בקי^ט ואע"פ שאין הרופא אומר שאם לא יאכל יסתכן רק שאומר שאפשר שיכבד עליו חלוי מאכילין אותו לפי שאנו חוששין שמא יכבד עליו חלוי ויתכבד^י ואע"פ שהחולה בעצמו אומר שאינו צריך אין אמירתו נחשבת ככלום כדי שנחמיר עליו בשביל אמירתו דשמא מחמת מירוף הדעת הוא אומר כן^{יא} שאינו מרגיש בחלוי מחמת רוב חולשה^{יב} וספק נפשות להקל^{יג}:

ז משנה שם.
ח לבוש טוף ס"א.
ט משל די י גמרא פג א. לבוש שם. וראה גם לעיל סי'
שכח ס"ב.
י גמרא שם. מור ושעו שם. וראה גם לעיל סי' תרי"ח ס"ד (ביעלה).
יא שו"ת דרב"י ח"ד סי' פג. כנסת הגדולה הגמ"ל. ח"א סק"ג. וראה לעיל שם (לענין תרופה בשבת).
יב חשנה פג, א (ע"פ בקאין). גמרא פג, א (רופא אומר צריך לו). מור ושעו ס"א.
יג מהר"ק שורש קנב. שו"ע שם. וכ"ה לקמן סי' ושי"ג וראה לקמן הל' גדה סי' קפו סק"ג. שו"ת צמח צדק י"ד סי' קנח אות ב.
יד רא"ש פ"ח סי' ג. (דאין לך רופא שאמר אם לא יאכל שמת נפשו).
טו חשנה פג, א. רמב"ם פ"ב הל' ה. מור ושעו שם.
טז רא"ש שם. ב"ח ריש הס'י. ח"א סק"ב.
יז גמרא פג, א לפרשי' ד"ה תנבא. לבוש פ"א. מ"ז סק"ב.
יח לבוש שם.
יט גמרא שם. ב"י ד"ה ומ"ש אם. לבוש שם. וראה גם לעיל סי' שכח ס"א. שם פ"א.

לט תרומת הרשן סי' קנח. שו"ע ס"ד. וכ"ה לעיל סי' של ס"ו. וראה שו"ת צמח צדק או"ח סי' פג, בשם מהר"ל, להקל בריכה וקנינה פחות מכושעור.
מ חזיר לזין משלשה עדי סוף שבועה, דלעיל ס"ד.
מא רמב"ן בחרות האדם שער הסכנה ד"ה ובשאלות. ד"ן (א, א) ד"ה ולענין.
מב משמנות הרמב"ן והר"ן שם. ומדלעיל סי' של ס"ה לענין חילול שבת.
מג ראה לעיל שם, ושי"ג.
מד מדלעיל ס"ד.

סימן תרי"ח

א חשנה פג, א. מור ושעו ס"א.
ב הגדת סמ"ק סי' רכא אות ב, בשם ר"י. הגהות מיימוניות פ"ב אות ה, בשם ר"ת. מור, לפירוש הבי"ח ד"ה ומ"ש שמאחר. הובא בב"י ריש הסמין.
ג סמ"ק שם. מור. לבוש פ"א.
ד הגהות מיימוניות שם בשם ר"ת. כ"ה שם. אליה ונשא סק"ב.
ה סמ"ק שם. כ"ה שם.
ו הגהות מיימוניות שם. ב"ח שם. עטרת זקנים ס"ק א.

הלכות יום הכיפורים תריח

ג רופא אחד אומר שהוא צריך לאכול ורופא אחד אומר שאינו צריך לאכול אם התולה אינו אומר כלום או שאומר אינו יודע¹⁰ מאכילין אותו שספק נפשות להקל¹¹ אבל אם גם התולה אומר אינו צריך אין מאכילין אותו¹² כיון שיש רופא אחד שאומר כמותו אין אנו תולים אמירתו במידוך הרעת¹³.

ד אם התולה אין אומר כלום או שאומר אינו יודע ורופא אחד אומר שהוא צריך לאכול ושני רופאים אומרים שאינו צריך אין מאכילין אותו¹⁴ לפי שאין דבריו של אחד במקום שנים¹⁵ ואם האחד הוא מופלג בחכמה נגד שנים האומרים שאינו צריך חוששין לדבריו להקל ולהאכילו¹⁶ כיון שהוא ספק סכנת נפשות¹⁷.

ה אבל אם שני רופאים אומרים שהוא צריך לאכול אפילו מאה אומרים שאינו צריך ואפילו אם גם התולה אומר שאינו צריך מאכילין אותו¹⁸ ואפילו אם האומרים שאינו צריך הם יותר מומחים והן מופלגים בחכמה נגד אלו השנים¹⁹ אין הולכין כספק נפשות אחר רוב חכמה ולא אחר רוב מנין דעות להחמיר²⁰ אלא כיון ששנים אומרים שהוא צריך לאכול והן בקיאים בחכמה הרי הן חשובין כמו חכמים מופלגים כמו שמצינו לענין דעות שנים חשובים כמאה²¹ מגזירת הכתוב²²:

ו אם הרופא הוא אשה או נכרי הרי הוא ככשר שבישראל לענין זה בין להקל בין להחמיר ובאמן להכחיש רופא הכשר שבישראל²³ ועל דרך שנתבאר²⁴:

ז אם התולה אומר שאינו צריך והרופא אומר שאינו יודע אם הוא צריך לאכול²⁵ שאפשר שאין שום חשש וספק כלל שיכבד עליו חליו מחמת מניעת האכילה²⁶ מאכילין אותו לפי שאם היה הרופא אומר שידוע לו שיש חשש ספק בדבר שבא יכבד עליו חליו היו מאכילין אותו²⁷ לכן גם עכשו שהוא מסופק בזה מאכילין אותו שכל ספק נפשות הולכין להקל²⁸ אפילו בכמה וכמה ספיקות²⁹:

ח אבל אם הרופא אומר שאינו צריך והתולה אינו יודע אין מאכילין אותו³⁰ לפי שאינו יודע של חולה לאו כלום הוא שרובן של חולים אינן יודעין ובקיאין בחלי שלהן³¹ אבל אם התולה הוא בעצמו ג"כ רופא כפי והוא מכיר בחליו ואומר אינו יודע אם צריך לאכול ביום הכיפורים מאכילין אותו³² לפי שאלו היה אומר צריך היו מאכילין אותו לכן גם עכשו שאומר אינו יודע מאכילין אותו מספק:

לא רמב"ן שם. רא"ש שם (לענין רוב דעות). ב"ח ד"ה ומ"ש ולא נזריא (בדעת הרא"ש ודומה לענין רוב חכמה).

לב גמרא שם.

לג ראה משנה מכות ה', ב. רמב"ם הל' עדות פ"ח ה"ג.

לד רא"ש פ"ח סי' יד בשם ריב"א. מ"א סק"א. וראה גם לעיל סי' ט"ב.

לה סעי' ג"ה.

לו רבי יוחנן בירושלמי פ"ה ה"ד. מור וש"ע סי"ה.

לז ראה ב"ח ד"ה ואם חולה. סי"ז סק"ג.

לח לבוש סי"ה וברע"ל סי"ב.

לט ירושלמי שם.

מ ראה לעיל סי' שכ"ט וש"נ.

מא רמב"ן בתורת האדם שער הסכנה ד"ה חולה. רא"ש

פ"ח סי' ג'. ר"ן (ד, ב). ד"ה ירושלמי. טור וש"ע סי"ה.

מב רמב"ן שם. לבוש סי"ה. סי"ז סק"ה.

מג ט"ז שם.

כ רמב"ם פ"ב ה"ח. שו"ע סי"ב. וראה גם לעיל סי' שבה סי"א.

כא מ"ט שם. אלה וזאת סק"ג.

כב גמרא שם. לבוש סי"ב. סי"ז סק"ד.

כג נחז"א שם. מור וש"ע סי"ג.

כד רמב"ן בתורת האדם שער הסכנה ד"ה חולה. והבא

ברא"ש פ"ח סי' יג (ואין דבריו של אחד במקום שנים,

כדלקמן סי"ד).

כה משמעות הנזכר שם (ברא דלעיל סי"ג). מור וש"ע

שם.

כו רמב"ן ורא"ש שם. ב"י שם. לבוש שם.

כז רמב"ן שם. מור ולבוש סי"ג. סי"ז ומ"א סק"ה.

כח רמב"ן שם. לבוש שם.

כט גמרא שם כאוקומתא בתרא. מסקנת הרמב"ן שם.

ל רא"ש פ"ח סי' יג. מור וש"ע סי"ד.

ל משמעות רא"ש שם ומהו רמ"א סי"ב. ראה מ"א סי"ה.

הלכות יום הכיפורים תריח

רסמ

ט ואם הרופא אומר שאינו מכיר את חליו הרי הוא כשאר כל אדם ואין דבריו מעלין בשאומר צריך או שאומר איני יודע שיאכל על פיו וכן כשאוומר אינו צריך אין דבריו מורידין כלל¹⁰¹ ואם התולה (אומר איני יודע או שהתולה) אומר איני צריך ורופא אחד אומר צריך מאכילין אותו ואין משנתחן בדבריו רופא זה שאומר אינו צריך כיון שאינו מכיר את החולי:

י אפילו במקום שאין שם רופאים בקיאים שיאמרוהו אם הוא צריך לאכול מכל מקום אם נחלש הרבה עד שנראה לרוב בני אדם שאצלו שהוא מסוכן מאכילין אותו¹⁰²:

יא אם החולה יודע בעצמו שצריך לאכול ומחמיר על עצמו ואינו אוכל עליו הכתוב אומר¹⁰³ ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וגו':

יב כל מקום שמותר לאכול ואינו רוצה לאכול מאכילין אותו בעל כרחו¹⁰⁴:

יג כשמאכילין את החולה¹⁰⁵ שאינו אומר צריך אני לאכול¹⁰⁶ ומאכילין אותו על פי בקיאים: וכן כשמאכילין את המעוברת שהריחה מאכל ונשתנו פניה¹⁰⁷ או כל אדם שנשתנו פניו מריח המאכל¹⁰⁸ ולא נתיישבה העתם כמעומת הרומב¹⁰⁹ וכן כשמאכילין את היולדת שאינה אומרת צריכה אני לאכול כגון תוך שלשה ימים לילדתה¹¹⁰ כל אלו מאכילין אותן מעט מעט כדי שלא יצטרף לכשעור שנתבאר בס"י תרי"ב¹¹¹ שחייבים עליו כרת ומלקות כדי להקל מעליהם מאיסור כרת ומלקות לאיסור בלבד¹¹² לכך מאכילין אותו בתחלה פחות מככותבת דהיינו כשנו שלישי ביצה כנוגית¹¹³ או מעט יותר רק שלא יהיה קרוב לכביצה¹¹⁴ ושוהו שיעור ככותבת¹¹⁵ ואח"כ יהוה כדי אכילת ארבע ביצים¹¹⁶ ולפחות יהוה כדי אכילת שלש ביצים¹¹⁷ (ענין ס"י תרי"ב¹¹⁸) ויחורו ויאכילוהו כשעור אכילה ראשונה¹¹⁹:

יד והשתיה ידקדק בחולה עצמו כמה היא כדי שישלקנו לצד אחד ויראה כמלא לונגמו¹²⁰ וישקוהו פחות מאותו שיעור¹²¹ וישוהו כדי אכילת ארבע ביצים¹²² ולפחות יהוה כדי אכילת שלש ביצים¹²³ ולכל הפחות לא יפחתו מלשהות כדי שתיית רביעית (ענין ס"י תרי"ב¹²⁴) ויחורו וישקוהו כשיעור שתייה ראשונה.

ואם אמדוהו הרופאים¹²⁵ או שאר בקיאים (כגון ביולדת שרוב נשים בקיאות בצרכיהן ויש

מד דבין ירחם ז"ל ח"ב (מ, ד). ש"ע ס"ו.
מה אומר ודורר האידן כלל ס אות א. דמ"א ס"ג.
מו בראשית מ. ה. איסור ודורר שם אות ה. שירי כנסת הגדולה הגה"מ ס"ב ב. אליה וזוטא סק"ב.
מז שולת רב"ל ח"ד סי' מ. ושיירי כנסת הגדולה שם. אליה וזוטא שם. וראה גם לעיל סי' שכן ס"א.
מח כריתות מ, א (כמעוברת). בח"ג הל' יה"כ (לב, א). רמב"ן בתורת האדם שער המסנה ד"ה עוברת (אף בחולה). רמ"א פ"ח סי' יג. מור וש"ע ס"ג.
מט שם יתבאר לקמן סמ"ו.
נ כדלעיל ס"ב.
נא כדלעיל סי' תריז ס"ב.
נב כדלעיל שם ס"ג.
נג לבוש ס"ג. וראה לעיל שם סוף ס"ב (בנוסגר) שם את הדומב יתנו פחות פחות מכשעור.
נד ח"א סי' תריז סק"ג. וכ"ה לעיל שם רס"ד.

נה סע' א, ג, ד שהוא ככותבת כבדי אכילת פרס.
נו בח"ג רמב"ן ורמ"א שם. וראה גם לעיל סי' תריז סמ"ג.
נז ר"ן (ג, א) ד"ה ונמצינו. ש"ע שם. וראה לקו"ש ח"ז ע' 112 בשו"ת.
נח מ"א סק"ג.
נט כדלעיל סי' תריז ס"א.
ס ר"ן שם. ש"ע שם.
סא מ"א סק"ג.
סב מעוף ד.
סג לבוש סוף ס"ו.
סד ר"ן שם. שו"ע שם.
סה ש"ע ס"ח. וראה גם ר"ן שם.
סו ר"ן שם. ש"ע שם.
סז ראה ר"ן שם.
סח מעוף מ.
סט רמב"ן ורמ"א שו"ע ר"ן שם. מור וש"ע ס"ח.

ער הלכות יום הכיפורים תריח־תריט

להן נאמנת כמ"ש בס"י ש"ל^{טז}) שאין שיעורים הללו מספיקין לו או שנסתפקו בדבר^{טז} מאכלין ומשקין אותן כל צרכן מיד כפי מה שיאמרו הבקיאין:

טז אבל אם המעובדת או הולדת בתוך שבעה ימים או ההולדה יודעים בעצמם שצריכים לאכול^{טז} אזי אין מדרקקים עמהם בכל שיעורים הללו אלא נותנים לפניהם מאכל ואומרים לו יום כיפור הוא^{טז} ואם אתה יודע^{טז} או שמסתפק לך^{טז} שמא יש חשש סכנה אם לא תאכל כשיעור אכול כשיעור ואם לאו אכול פחות פחות מכשיעור^{טז} והוא יאכל כפי מה שיראה בעיניו:

טז מי שאחזה בולמוס^{טז} והוא חולי הבא מחמת רעבון וסימנו שעינו כרות ואינו יכול לראות^{טז} מאכלין אותו עד שיאורו עיניו ואם אין שם מאכל של היתר מאכלין אותו מאכל של איסור^{טז} ואם יש כאן שני מיני איסורים אחד המור מחבירו מאכלין אותו הקל תחלה^{טז} שמא יספיק לו זה בלבד:

יז אם צריך לבשר ויש כאן בהמה שצריכים לשוחטה ובשר נבלה מוכנת^{טז} עיין בסמ"ן שם^{טז}:

יח חולה שאכל ביום הכיפורים ונתיישבה דעתו בענין שיכול לברך ברכת המזון צריך להחזיר של יום הכיפורים כברכת המזון שיאמר יעלה ויבא בבונה ירושלים^{טז} ואם חל בשבת יאמר ג"כ רצה^{טז} אבל אינו צריך לבצוע על שתי ככרות וגם אינו צריך לקדש על היין ולא על הפת משום שלא תקנו חכמים דברים אלו ביום הכיפורים^{טז}:

תריט סדר ליל יום הכיפורים וכו' י"ח סעיפים:

א ליל יום הכיפורים נוהגין שקודם שמתפללין מתוירים לכל העבריינים^א והן העוברים על גזירות וחרמות הקהל^ב מתירין להן כדי שנוכל להתפלל עמהם^א באגודה אחת^א שאמרו חכמים^א כל תענית צבור שאין בו ממושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב^א עם סמני הקמורת.

וכיצד מתוירין להם הגדול שבקהל מצרף עמו שני אנשים כדי שהם יהיו משולחים של כל הקהל להתיר להם ואם הגדול שבקהל הוא ש"ץ (קבוע בעיר) אינו צריך לצרף עמו שום אדם להתיר להם לפי שידוע שהוא שליח הצבור והרי זה כאלו כל הקהל התירו

ע הלכות ומנהגי מדרש' סי' ריג אות ב. מדרש'יל ה'י' יום כפור (ע' שלה). ב"ח סוף הביטון. מ"א סוף סק"ה.

עא סוף ד.

עב ר"ן שם. ש"ע שם.

עג ר"ן וש"ע שם (שהחולה אוטר כן).

עד מדרש' שם. מדרש'יל שם (ע' שלה). ב"ח שם. ט"ז ס"ק

פ. מ"א ס"ק ח.

עה ט"ז שם.

עו לבוש ס"ה.

עז מ"ז שם.

עח חשנה פ, א. מור וש"ע ס"ט.

עט רש"י שם ר"ה מו. מור וש"ע שם.

פ מושג שם. מור וש"ע שם.

פא גמרא [ברייאתא] שם. מור וש"ע שם.

פב מ"א ס"ט.

פג סוף מו.

פד שו"ת מדרש' מרומבנות (פראג) ס' עא. הרא"ש הובא

בסוד. שו"ע ס"י. וראה לעיל ס' קפח סוף ס"א שהביא דעת רבנו אביגדור שבשבילי הלקט (ס' שוב) שאין צריך להחזיר יעלה ויבא ביו"כ (ומניין לכאן, שהובאת דעה זו במ"א ס"ק י), ושלכן אם שבה וגבר קודם ברכת המזון והצטיב לא יבדק אשר נתן. וגם כמסורד לא נזכרה ברכה זו ביו"כ. וראה שער המלול פליד אות פ. פסקי הסידור אות קפה.

פה נכסת הגדולה הנה"מ. מ"א סק"א.

פז מ"א סק"י.

סימן תריט

א סוד וש"ע ס"א.

ב מתידי רמז תשעה. לבוש ס"א.

ג מתידי שם. תש"ץ ס' קלא. מור.

ד אבי כריתות ג, ב (ואגדתו). מתידי שם.

ה רב שמעון הסדא כריתות שם. מתידי שם. מור.

ו שמות ל, לו.